

15
Henn 7 Sakln.
26. Juli 1899.

Ex libris

Hunnü, Arnstadt.

(Thuring.)

1884.

14

DE
GENESI
MATERIAE PURVLENTAE
SINE PRAEVIA INFLAMMATIONE

CONSENSV
GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO,
DOMINO

D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

MEDIC. ANATOM. ET CHIRVRG. P. P. ORDIN.
FACVLT. MEDICAE H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
ACADEM. CAESAR. NATVR. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON REG. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRG. SODALI

PRO GRADV DOCTORIS
SOLLEMNITER CONSEQVENDO

DIE X. OCTOBRIS clō MDCC LXVII.
H. L. Q. S.

PVBLCICE DISPVTABIT

AVCTOR

IACOBVS GEORGIVS OTTO

ANCLAMO-POMERANVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

V I R O
PERILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO
ATQVE EXPERIENTISSIMO
D O M I N O
D. CHRISTIANO ANDREAE
COTHENIO

POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS
CONSILIARIO INTIMO ET ARCHIATRO PRIMARIO
REGIORVM EXERCITVVM
GENERALI PRAEFECTO MEDICORVM
SVPREMI COLLEGII MEDICI DIRECTORI GRAVISSIMO
COLLEGII MEDICO-CHIRVRGICI BEROLINENSIS
DECANO SPECTATISSIMO
CIRCVLORVM QVORVNDAM MARCHIAE PHYSICO
CELEBERRIMO
ACADEMIAE IMPERIALIS NATVR. CVRIOSOR. ADIVNCTO.
NEC NON
REGIAE SCIENTIARVM QVAE BEROLINI FLORET,
VT ET
COLLEGII SANITATIS BEROLINENSIS
SODALI MERITISSIMO

VIR
VIR
DE
D. CHRISTIANO ANDREA
COTTENIO

PATRIA LITTERISQUE MERITISSIMO

MAECENATI ATQUE PATRONO

OMNI OBSERVANTIAE ATQUE DEVOTISSIMAE

MENTIS CVLTV PROSEQVENDO

VT ET
V I R O
EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
ET EXPERIENTISSIMO
D O M I N O
IACOBO FRIDERICO OTTO
MEDICINAE DOCTORI
PRACTICO APVD ANCLAMENSES FELICISSIMO
PHYSICO PROVINCIALI POMERANIAE CITERIORIS
MILITVM PRAESIDIARIORVM MEDICO

PARENTI OPTIMO
OMNI ANIMI RELIGIONE, OBSEQUIO
ET PIETATE AETERNVM DEVENERANDO

HOC QVALECVNQVE SPECIMEN INAVGVRALE

IN

PVBLICVM ATQVE PERENNE

OBSERVANTIAE,

OBSEQVII, PIETATIS ET GRATISSIMI ANIMI TESTIMONIUM

OB

MVLTA ATQVE INSIGNIA BENEFICIA

CVM ARDENTISSIMO FELICISSIMAE ET SEMPITERNAE

PROSPERITATIS VOTO

SACRVM ESSE VOLVIT

TANTORVM NOMINVM

DEVOTISSIMVS ET OBSEQVENTISSIMVS CVLTOR

IACOBVS GEORGIVS OTTO.

IN ACAD. FRIDER. D. X. OCTOBRIS cl^ol^occclxvii.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
GENESI
MATERIAE PURULENTAE
SINE PRAEVIA INFLAMMATIONE.

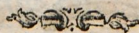
§. I.

Definitiones variae.

*Inflammati*o est tumor eum dolore rubens & ardens. Mutatio praesentis inflammationis, qua posita, inflammationem amplius obtinere, dici non potest, *solutio inflammationis* vocatur.

Ea quidem varia & multiplex a Medicis proponitur, cum inflammationem, resolutione, scirrho, pure, gangraena, sphacelo,

celo, ulcere, desquamatione & rigore productis, abire obseruauerint; missis tamen reliquis, de *suppuratione* praecipue dicemus, qua indicere solent eam inflammationis solutionem, quae fit, cum materia paullo tenax, subalbida aut subflaua parti antea inflammatae innascitur. Materiam hanc *pus* nominant, ab *ichore* visciditate, colore & acrimoniae gradu facile distinguendum.

§. II.

Genesis puris ex praegressa inflammatione.

Pus flammam, per HALLERI experimenta, concipit, atque cum heliotropii liquore rubescit (HALLERI *Element. Physiolog.* Tom. I. Libr. I. Sect. IV. pag. 32.). Necessè ergo est, vt illius mixtionem, praeter copiosum oleum, acidum ingrediatur. Pus praeterea generatur in tela cellulari, tam adiposa, quam teneriori, quae solam lympham recipit, quod ex suppuratione cerebri patet. Nunc lympham vero & adeps ad acidum inclinant. Adipi enim acidum inesse, luculenter ostendit HALLERVS (l. m. c. pag. 31.) monetque, medullam ideo parum putrescere; de lympham autem idem valere, docet illius putredo longe, quam in cruore, difficilior; morbi porro ex acido, vt purpura, lympham potissimum afficientes, lacticia, ad acidum prona, bene tamen nutritia, & alia quam plurima eandem veritatem confirmant. Quare genesis puris ex praegressa inflammatione sequenti ratione

tione

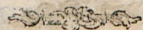

tionem concipi debet: Inflammatio quaevis, partem quandam corporis humani afficiens, nascitur ex violenta vasorum sanguiferorum, quae *arteriae* vocari solent, per diathesin inflammatoriam obstructione, urgente simul versus loca obstructa sanguinis motu. Motus hic & nata, ex phlogistica sanguinis constitutione, obstructio, pro subiectorum, locorum, & causarum diuersitate, maiores minoresue esse possunt. Quodsi ergo *primo* iusto moderamine adsint: fieri aliter non potest, quin inflammatio *resoluetur*. Motus enim sanguinis versus locum inflammatum maior & motum vasorum in globulos sanguinis auget, & calorem intensiorem efficit. Vtraque ergo ratione diathesis inflammatoria, stagnans in vasis, haecque obstruens, resolui, atque *vel* per vasa communicantia minora vehi, *vel* per poros telae cellulosae, vasis arteriosis circumiectae, inferri, sicque ad massam sanguineam sine detrimento (cum ei nunc denuo assimilata sit) reduci potest. Si vero impetus sanguinis nimis paruus, diathesis autem inflammatoria magna sit: *scirrhus* inflammationem excipiat necesse est. Vires enim vitae nimium tunc languent, quam vt spissum inflammatorium solui queat. Pergit itaque vasa obstruere, atque, reuecto fluido, quod continebat, tumorem durum relinquit. Quando demum sanguinis, quo ad partem inflammatam fertur, impetus *excedens* occurrat: praeter rupturam vasorum & fluidi in cellularem effusionem, aucto in loco inflammato calore & affricu

B

motus

motus intestinalis oritur. Is nunc, cum lympham & adipem aequae ac sanguinem corripit, si non nimium excedat, fermentationem, maiori autem excessu peccans putredinem infert. Si illam: pus; si hanc: ichor exinde nascitur. Hinc suppurationis, gangraenae & sphaceli ortus cognoscitur.

§. III.

Fieri potest, ut eae ipsae conditiones in sanguine sine praecua inflammatione adsint.

Genesis ergo puris ex praecua inflammatione requirit diathesin inflammatoriam; motum sanguinis naturali multo maiorem; adipem & lympham. Nonne ergo sine praecua inflammatione nasci potest? Ut huic satisfiat quaestioni: ex analogia conditionum ostendemus, fieri posse, ut in ipso sanguine purulenta nascatur materia. Quod facile omnino patet. Nam 1) *sanguini diathesis inflammatoria innasci potest*, quod nemini dubium videbitur, qui cogitat, phlogisticam illam sanguinis conditionem particulares demum producere inflammationes: 2) *motus sanguinis naturali multo maior reddi potest*, sine eo, ut particularis praesens sit inflammatio: quod innumera exempla probant. Demum 3) *sanguini adeps & lympham innatant continuo*, cum secretiones horum fluidorum non possent alias contingere. Cum ergo eadem plane conditiones in sanguine obuenire queant, quae adsunt in parte inflammata, suppurationem patiente: sequitur, *suppurationem,*

*nem, sine praevia inflammatione, in ipsa humorum massa
produci, descripta ratione, posse.*

§. IV.

Idem porro ostenditur.

Sed ulterius hac in re progredi licet. Videntur enim corpora existere, quae sanguini immissa, vi sua eum in pus conuertunt. *Miasma variolosum* id manifesto docet. Quamuis enim Medicorum plurimi genesin puris in hoc morbo a statu inflammatorio repetant: hanc tamen, aliis observatis contrariam sententiam, defendere nollem. Quid enim? Nonne videmus, fere eundem inflammationis gradum in morbis variis, quibus interea nulla accedit suppuratio, adesse? Nonne scarlatina, morbilli id ostendunt? Pulcre itaque errant, qui soli sanguinis inflammationi copiam puris in variolis tribuunt; quod certe eo magis a veritate abhorret, quo magis in media chlorosi, ut cruor pleuriticus, ita pus formatur. Conf. *Illustr. de HAEN Ration. Medendi Tom. II. Cap. II. pag. 35.* Conuenientius ergo forsitan erit, si statuatur, *miasma variolosum eius esse naturae, ut tam concitando sanguinem, quam crasim illius peruertendo purulentam materiem efficiat.* Confer. *Illustr. de HAEN l. m. c.* qui alia huius rei momenta affert. De *Bella Donna*, quam magnis multisque nonnulli laudibus in scirrhis & cancro efferunt, miram habet observationem *Illustris de HAEN (l. m. c. pag.*

36. 37.), quae, si viterius nouis obseruatis confirmabitur, optime docebit, hanc herbam iis corporibus accensendam esse, quae virtute, sanguinem in pus mutandi, praedita sunt. Ita enim loquitur: *Hortatu & exemplo celebrium in arte Virorum dedi, exacte secundam datam formulam, infusam hanc herbam quatuor foeminis, quae aut scirrbo, aut Cancro, aut Carcinomate maligno laborarent. Praeter dolorum augmentum, praeter vertigines & ἀπβλωνταιν, per aliquot ab assumpto remedio horas quotidie toleratas, qui tecti scirrbi, aut Canceri fuerant, sponte aperiebantur, pusque bonum fundebant; Canceri vero, qui antea aperti fuerant, pro ichore copiosum pus dederunt. Spem utique hoc in principio fecit. At vero prodiit deamum puris copia tanta, ut per pavementum destlueret, ne quidem repagulis ex stupa mammae circumpositis coercenda, ut denum pene extinguerentur duae feminae; Cancero interim aequo maligno conspecto. Binae vero aliae, quod breuiore temporis spatio infusa hac herba uterentur, minus male ab eadem multatae fuerunt, sed perinde ac priores duae, nullam Canceri emendationem adeptae. Videri equidem posset, ac si puris effluentis copia, a Bella Donna eiusque usu producta, inflammationi auctae in scirrhis aut cancerosis partibus danda sit, cum *Illustris de HAEN* moneat, dolores auctos esse; at si cogitemus, malignitatem canceri mansisse, pus quidem non in partibus ipsis affectis, sed in massa sanguinis ortum esse concipi debet. Eandem vim *Cicutae* tribuit*

buit *Illustris de HAEN*, quamuis minorem. In *sua enim ad sibi communicatas obseruationes Vratislavienses de Cicuta responsione* pag. 23. illa, quae de *Bella Donna* obseruauerat, repetit et pag. 24. addit: *Neque ego eam ichoris in pus conuersionem obseruaui tam frequentem, & in his, quibus cicutam dedi ego, & in illis, quibus per alios eadem data frequenter affui, ulceraque inspexi: neque alii idem ita obseruarunt.* Verum haec experimenta repeti debent. Nam non sine summa admiratione in *Aletophilorum quorundam Viennensium elucidatione necessaria Epist. de Cicuta quam Celeb. de HAEN scripsit ad Ce'eberr. TRALLES* pag. 95. legi: *Quod de Bella Donna scribit in suo secundo Tomo Rationis Medendi HAENIVS, illud quoque falsum est, quod alia occasione demonstrabimus; nam Diaria habemus.* Mihi hic sufficit, vel vnicum huius rei dedisse specimen, quod variolae suppeditant.

§. V.

Corrigentia nonnulla pus faciunt, absque inflammatione ortum.

His omnibus, quae haecenus de ortu puris sine inflammatione praeuia disserui, hoc quoque momentum adici potest. Nouimus, ichorem putredinis esse effectum, abque ea ita pendere, vt pus a fermentatione. Nunc putredo a fermentatione gradu tantum differt. Nonne itaque ichor in pus conuerti debet, si, corrigentium vsu, putredinis praesentis mitigetur gradus? Procul dubio. Videmus quoque

in variolis, quando boni & egregie cocti puris loco sanies adest, acida & in primis Corticem Peruuianum, decantatissimum illud remedium, summa cum utilitate adhiberi & efficere, vt sanies, fluida solidaque iam depascens, in blandum innocuumque mutetur pus. At enim vero putredo absque inflammatione exsistere in corpore humano potest. Quodsi ergo tunc corrigentia remedia saniem in pus conuertant: nonne pus tunc sola correctione, sine praegressa inflammatione, nascitur?

§. VI.

Novum huius rei argumentum (§. III. seqq.).

Ex Spho II. intelligitur, pus ab eo motu intestino sanguinis, adipis & lymphae pendere, qui *fermentatio* a Chemiae peritis nominari solet. Nunc autem illius praesentia non semper postulat, vt inflammatio, siue vniuersalis, siue particularis adfit. Quam saepe enim in primis v. g. viis nascitur nociva contentorum fermentatio, sine inflammatione? Nonne in sanguine ergo ipso, si praedispositum fuerit corpus, is quoque motus intestinus absque inflammatione oriri poterit? Quodsi vero hoc: purulenta etiam materia tunc sine inflammatione effici potest. Scio quidem reponi hic posse „sanguinem humanum proum esse ad putredinem, minime vero ad fermentationem.“ At in eo argumento sanguis ponitur ita, vt legibus sanitatis exacte respondeat; quod

quod non semper assumi potest, cum experientia non solum restetur, sanguinem a sanitate generatim desistere, sed interdum quoque acido abundante & morbofo repletum esse. Atque de his casibus id, quod asserimus, potissimum intelligendum erit.

§. VII.

Transitus ad causas remotas nati sine inflammatione puris.

Ostendimus hactenus, variis argumentis prolaris, purulentam materiam in corpore humano nasci posse, quamvis nulla adsit inflammatio particularis. Vidimus quoque, ne vniuersalem quidem necessario requiri, id est eam, quae soli sanguini inest, ex praesentia diathesis dictae inflammatoriae cognoscenda. Nunc iam remotas huius suppurationis considerabimus causas, interque has eas, quae praecipuae sunt.

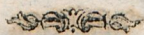
§. VIII.

I. Diathesis sanguinis inflammatoriae.

Diathesis sanguinis inflammatoria, nondum in parte quadam subsistens, frequentissima erit puris, sine praecua inflammatione particulari, genitrix, cum & cum intensiori humorum motu coniuncta existere solet, & toties stagnans inque motum intestinum abrepta sub particulari inflammatione materiam purulentam producat. Eundem effectum delata ad cellulosam procreare valebit. Nemo non enim videt,

fieri

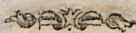

fieri posse, vt *successiue* diathesis inflammatoria cellulosaef partis cuiusdam inferatur, in quo casu, cum violenter vasculis sanguiferis non inhaereat, inflammatio nulla continget. Materies ergo tunc sine inflammatione ibidem haerens, *vel* facta temporis mora fluidissimarum particularum absorptione, in *scirrbum* eleuabit partem, *vel* ob calorem, quietem motu intestino agitata in pus degenerabit. Quaelibet ergo causa, ad producendam diathesin inflammatoriam apta, materiam purulentam sine praecua inflammatione ingenerare valebit. Huc vero sequentes causae spectant:

1) *Motus sanguinis nimium intensus.* Constat ex RYSCHEI experimentis, quod sanguis, si conuassetur, in membranam abeat. Ille enim ramulo exagitauit sanguinem, donec refrigeresceret, tuncque *suam* membranam obtinuit. Confer. *Illustris* BOEHMERI, *Patroni, Praeceptoris & Praefidis* mei, omni pietatis cultu prosequendi, *Dissert. de praecauenda polyporum generatione*, Hal. 1736. §. VI. seq. p. 12. 13. & *Illustris* de HAEN l. c. Part. I. pag. 64. Eadem generatur, si sanguis, lagena exceptus, vna cum ea agitur (*Illustr. de HAEN* l. m. c. Cap. VI.). Patec hinc, diathesin inflammatoriam ab omni re, quae valide sanguinem quassat, nasci posse. Sed motus enormis certe certius sanguinem agitat.

2) *Ae-*

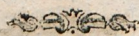

- 2) *Aestus sanguinis.* Vix enim dubitari potest, quin diathesis inflammatoria generetur a coagulabili illa, quae sanguini inexistit, parte. Haec vero, admoto ipsi maiori caloris gradu, vere coagulari aut inspissari incipit.
- 3) *Pressio sanguinis per contractas arterias.* Sic frigus diathesin inflammatoriam infert, post exaestuationem praecipue admissum. Quis enim non videt, hac pressione fieri, ut feri coagulabilis partes propius ad se accedant?
- 4) *Pressio particularum sanguinis inter se.* Quod in plethoricis obtinet. In his enim sanguinis, vix vasis continendi, particulae in se inuicem nituntur, propiusque semper, sese attrahentes, accedunt; hinc demum dicta diathesi oriente. Accedit interea in his subiectis, quod aestum facile intensiorem motumque sanguinis maiorem experiantur.
- 5) *Abusus rerum, quae attractionem particularum sanguinis adaugent.* Huc spirituosa, adstringentia pertinent, quorum abusus diathesin inflammatoriam toti sanguinis massae inducere solet.

Ex his causis aliae satis facile colligi possunt. Sed confer. de iis GAUBIUS in *Instit. patholog. medic.* §. 367. pag. 169. & *Illustris de HAEN Ration. Medendi* Part. II. l. c. Plura enim hic de illis differere non opus esse censeo.

§. IX.

II. *Copia adipis & succorum lymphaticorum.*

Pus enim ex adipe succisque lymphaticis paratur (§. II.). Nonne itaque eo facilius sine etiam praeuia inflammatione oriri potest, quo maior est, quae in corpore praesto est, adipis & succorum lymphaticorum copia? Ipsa experientia id manifesto docet. In infantibus copia insignis succorum lymphaticorum obtinet; sed frequenter etiam morbis purulentis succumbunt, variolis v. g. & crustae lacteae. Praeterea & id sententiam nostram confirmat, quod purulenta materia nunquam facilius, quam in locis, magna adipis copia repletis, oriatur. Mammae muliebres exemplo esse possunt. In his enim si nascatur inflammatio: pus facillime generatur.

§. X.

III. *Dispositio ad acidam humorum acrimoniam.*

Materia purulenta eius est indolis, vt copiosum acidum in se contineat (§. II.). Quod si ergo in corpore quodam dispositio ad acidam acrimoniam obtineat: fiet hinc, vt leuiori ex causa corpus, ex copioso acido conflatum, hinc pus quoque, generetur. Accedit, cum acido, in corpore humano praesente, facile adipis copiam increfcere. Luculentissime enim *Perillustres de HALLER* ostendit, acidum copiosum adipi inhaerere. Si ergo acidum paullo copiosius adfit, inde corpus, ex aqua, oleo, terra & acido constans, seu
adeps

adeptus facilius generari potest. Quod etiam observatis respondet; animalia enim herbivora carniuoris obestiora sunt (*Perillustr. de HALLER l. cit. pag. 32.*). Sed §pho anteceditum est, cum adipis copia dispositionem ad praeparandum pus incrementum. Quare & ob hanc causam dispositio ad acidam humorum acrimoniam puris genesin facillitabit. Infantes hic quoque exemplum suppeditant. Eorum enim humores copiosiori acido facilius scatent. Nonne vero hinc quoque crusta lactea variolisque facilius leniusque afficiuntur?

§. XI.

IV. *Motus intestinalis.*

Non potest certe materia purulenta sine motu intestinali illius massae oriri, quae elementa seu principia eiusmodi materiae continet. Quodsi ergo in praedisposito subiecto (§§. VIII. IX. X.) motus intestinalis, naturali maior, concipiatur: purulenta materia, sine praevia inflammatione quoque, nasci potest, siue id nunc fiat in sanguine ipso, siue in parte quadam. Causis vero, quae hunc intestinum motum procreare valent, haec videntur adnumeranda:

- 1) *Putridum.* Hoc enim motum humorum intestinum efficit, sustentat. Nunc quidem illud grauius mitiusque esse, inque corpore, magis minusve ad putredinem disposito, obtinere potest; pro quarum rerum circumstantiis

& diuersitate *modo* vera hinc putredo latius sese extendet, *modo* motus tantum fermentatorius, purulentam materiam inducens, orietur. Sane obseruationes testantur, quam facile alcalinus sal volatilis & acidum in corpore humano sibi inuicem succedant. Nam, vt pauca tantum huius rei documenta afferam, petechias haud raro sudor acidus excipit, testante id *Celeberr.* STRACK, qui in *Tract. de Morbo cum petechiis* expressis verbis monet: *cum petechiae euauerint, saepe plurimum sudorem acidum ex uniuerso corpore erupisse, eumque unum duosue dies, saepe etiam diutius, fluere continuasse.* Conf. l. cit. pag. 23. Atque de miliari morbo, ex acido oriundo, fati contra ea notum est, quam facile fiat, vt putredinem corpori inducat. Etenim *hominum hoc morbo ereptorum cadauera cito intolerabiliter foetent; & intumescent; Calorem tenacissime seruant; & naribus saepe non sine uehementia sanguis exilit.* Vid. *Carol. ALLIONI de miliar. origine, progr. natura & Curat.* Cap. VIII. §. 137. pag. 65. Quare cum caussae alcalini salis & acidi in corpore humano tam prope ad se inuicem accedant: fieri etiam potest, vt putridum, in corpore praesens, lenius tamen agens, materiam purulentam producat (§. II.). Atque id mihi obseruationes testari videntur. In petechiis enim nonnumquam tumores, vere metastatici, oriuntur, qui insignem puris copiam fundunt. Pulcra ea de

de re habet obseruata *Celeberr. Donald. MONROUS*, cuius egregium *de morbis militum* tractatum germanice edidit *Clariff. WICHMANN*. Sic enim p. 34. seqq. de febre maligna loquitur: *Geschwülste der Obrdrüsen äufferten sich bey einigen Subiecten, gegen die Abnahme des Fiebers zu, welche zum Eitern kamen, und critisch wurden. Nur bey zween dieienigen ausgenommen, welche ich zu besorgen gehabt, da ich in Teutschland war, fanden sie sich sehr frühe bey dem Fieber, eiterten aber nicht. Beyde Kranken starben; alle die übrigen geneseten, ausgenommen ein alter Mann, ein Invalide zu Bremen, welcher, da er eine Geschwulst an der rechten Seite kriegte, die zur Eiterung kam und critisch schien, einen Rückfall vom Fieber bekam; eine andere Geschwulst formirte sich auf der andern Seite, und kam gleichfals zur Eiterung, da das Fieber zwar aufhörte, nachdem es ihn sehr mitgenommen hatte; allein der starke Ausfluß von den Geschwüren zehrte ihn allnachgerade aus, und er starb an der Auszehrung, obungefehr einen Monat nachher, da ihn das Fieber verlassen hatte.* *Videri equidem posset, ac si effluens ex istis viceribus materia purulenta ex praecua glandularum inflammatione originem suam sumserit; sed si cogitaueris, adeo insignem huius materiae copiam natam esse, vt in tabem inciderit aeger, de quo MONROUS loquitur; facile patebit, materiae purulentae ortum in his casibus minime in-*

flammationi peculiari, sed acri petechiali, quod in ista febre maligna adfuit, adscribendum esse. Idem forsitan ex bubonibus pestilentialibus euinci posset. Notabile est, quod notauit SCHREIBERVS (*Observat. & Cog. de Pestilent. pag. 15.*) *Peste iam inualida, inquit, ut per paucos tantum corripere, sicque fere sporadica dici mereretur, qui ea adfiebantur, se omnino habebant, ut sani. His derepente oriebantur bubones, aut carbunculi, aut utriusque: Ast febris omnino nulla.* Non solum vero bubo pestilentialis sine febre oriri potest, sed suppurari quoque, absque ea & inflammatione. Docere id videtur observatio Clariss. ADAMI CHENOT. Sic enim, dum bubones pestilenciales describit, loquitur: *In ipsis primordiis exilem, profunde latentem offerunt tangenti digito duritiem: hanc pisi figura & magnitudine in me, & in nonnullis aegris comperi; latefcit dein fabamque refert, cuius figurae fere in omnibus obseruauimus; forte ideo, quia raro ipsis initiis adstitimus, haec germina, in mitissimo & mitiori pestis gradu, dissipari solebant, atque tunc praegressi in loco affecto attritus urina ostendebat indicia, videlicet album puriforme, nunc parcius, nunc copiosius pro remissione, aut intensiore febre sedimentum.* Vid. EIVS *Tract. de Peste pag. 73.* Videntur quidem haec eam, quam diximus, sententiam minime corroborare, ei potius aduersari, cum Clariss. CHENOT manifesto materiam purulentam, quae bubo-

bubonibus prius, deinde urinae inexistit, a febre modo remissione, modo intensiore deducat. Verum hanc febrem non obseruauit CHENOT; sed adfuisse ideo suspicatus est, quod purulentam materiam sine febre & inflammatione oriri non posse, ex theoria assumserit. Vere tamen purulentam in his casibus materiam sine febre & inflammatione paratam esse, exinde concludi potest, quod, uero bubone nondum excitato, sed germine tantum eius, purulenta iam comparuerit materia. Non sine ratione ergo eiusmodi in peste casus explicare possumus ex materia pestilentiali (quae *vel* in putrido consistit, *vel* illud tamen in corpore facile efficit) mitius in lympham glandularum conglobatarum agente, hancque in eum motum intestinum, sine inflammatione, abripiente, unde purulenta materia in corpore nascitur (§. II.). Omnia phaenomena huic sententiae fauent.

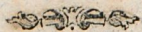
§. XIII.

Aliae causae hunc motum intestinum producentes.

Praeter putridum, quod, producto motu intestino, nonnumquam corpus purulenta materia replet, huc etiam pertinent:

- 2) *Motus humorum progressiuus nimium intensus.* Cum eo enim motus quoque intestinus increscit, quo dein fit, ut *vel* vera putredo, *vel* acidum, fermentatio & purulenta mate-

materia nascatur. Nonne videmus auctum illum motum efficere, vt diathesis inflammatoria, particularem quae induxit inflammationem, cum adipe & lympha in purulentam conuertatur materiem? Nonne ergo, cum eadem plane condiciones in sanguine ipso nasci queant, eiusmodi motus eosdem plane effectus inducere potest, sine praegressa etiam inflammatione particulari? Illustrare id possumus purpurae exemplo. Nouimus hunc morbum facile oriri in hominibus, quibus sanguinis motus nimium intenditur, ita, vt in febre simplici etiam ob spirituosorum & phlogisticorum remediorum abusum miliaria soleant exanthemata exsurgere. Sed purpurae acutae causa vere in acido latet corrupto. Motus ergo sanguinis intensus, vt hinc manifesto patet, acidi ortui fauere potest, quod praecipua est puris pars (§. II.). Numquid huc *anginae* pertinent, quae, notante id *Illustri de HAEN*, altero iam morbi die pus exsudent?

3) *Miasmata varia*. De *varioloso* iam diximus (§. IV.). *Pluries Practici viderunt*, inquit *Illustris de HAEN*, *tum expulsas, tum maturas, adeo modica cum febricula, vt nulla eidem tribui inflammatio possit. Attamen genuinum pus, idque saepe copiosum, hic gignitur. Obseruaturque idem & in discretis, & in misto genere, & aliquoties in benignis confluentibus* (l. cit. pag. 22. 23.). Ipsae reliquiae materiae variolosae pus sine inflammatione nonnumquam

quam

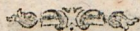
quam manifesto generant, quod *Idem Vir Illustris* egregie monet. Nam *Furunculi*, inquit, nonnumquam in his, qui a variolis conualescunt, conspicendi, qui, teste MEAD, in insitiis variolis, quam in naturalibus, frequentiores sunt, non sunt praegressa inflammatione, nisi solius tensae, a materia, cutis; sed tumor vnica die nascitur, augetur, & apertus incipit nonnumquam eodem illo die pus fundere (l. cit. pag. 17.). Spuriae quoque dantur variolae, quae, sine febre vlla notisque verae inflammationis, pus creare solent. *Pestilentielle & petechiale* miasma nonnumquam non minus huc pertinent (§. anteced.). *Scabiosum* quoque. Nam si humidam scabiem crustamque, quae dicitur, lacteam consideraueris: verum inuenies pus. Hoc vero inflammationi dare certe non poteris, quae & minor est, quam vt tanta materiae purulentae copia exinde nasci possit, & absque vera febre existit, hinc necessario verae inflammationis, quae pus generare valet, praedicato destituitur. Plura, eiusmodi miasmata vltiores sine dubio edocebunt obseruationes, cum acre quoduis ad eam rem aptum mihi esse videatur.

4) *Stagnatio crustae phlogisticae*. Ea enim est fluidorum corporis humani natura, vt stagnantes maiorem motum intestinum concipiant. Is vero duplex esse obseruatur, cum *alias* eorum particulae propius ad se inuicem accedant, hinc spissitudinem patiantur, quid? quod in ve-

D

rum

rum corpus solidum mutantur, *alias* autem attenuentur, resoluantur, fermentent, putrescant. Crusta itaque phlogistica, nata ex suis, quas diximus (§. VIII.), causis, iisdem mutationibus stagnans exponatur necesse est. Si inspissetur ergo: *scirrhum*; si resoluatur & fermentet: *pus* producet. Nonne hinc *vomicae pulmonum* explicari debent, quae, sine praevia inflammatione & ratione maxime obscura, nonnumquam generantur? Vix aliunde eas explicabis.

5) *Calor intensior.* Is enim motum humorum, quos continet corpus humanum, intestinum eadem sine dubio ratione augebit, qua fermentationem putredinemque in liquidis massisque, extra corpus humanum praesentibus, efficit, faciliat. Quodsi ergo diathesis inflammatoria ob causas praegressas iam obtineat: calor accedens maior non poterit non eam in purulentam materiam convertere. *Anginae* illae no. 2.) huc non minus pertinent, cum motum progressivum auctum simul cum intensiore calore & v. v. in corp. human. observes.

6) *Remedia varia.* Nempe illa, quae ut *Bella Donna* (§. IV.) vel ut *corrigentia* (§. V.) agunt. Quamvis enim istorum remediorum actio, cum in minimis particulis perficiatur, satis sit obscura: facile tamen patet, ea pus producere non posse, nisi motum sanguinis intestinum
exci-

excitent. Optandum tamen, vt Practici plura eiusmodi corpora detegere annitantur, quae, vt Bella donna, in corpus humanum agunt. Non ad praxin tantum, sed ad ipsam theoriam magna exinde redundabit utilitas.

§. XIV.

De puris materia in grauidarum sanguine.

Expositis his materiae purulentae sine praecua inflammatione caussis: reliquas, quas adducere adhuc possem, omitto, cum odiosa sit earum rerum longa repetitio, quae in explicandis Medicinae elementis tradi solent. De grauiditate autem pauca adiciere, mihi opus esse videtur. Dicit *Illustris de HAEN* (loc. cit. pag. 20. 21.): *Foeminis sanguis passim laxior, & a crusta formanda alienior, plerumque talem materiam in iisdem grauidis pro crusta habet, & non raro, si hae foeminae negligentur, viam ad phthisin sternit.* Atque *ibid.* pag. 24. 25. *Grauidarum sanguis, crustam qui adeo densam formet, communi lege vix explicabo.* Quae rit itaque: annon forsitan aliquid ἀγρωστον, ad talem sanguinem producendum, concurrat? Iuuabit nonnulla ea de re hic monere, cum a proposito nostro minime sit alienum. Plurimi ad plethoram, vt id phaenomenon explicent, prouocant. Sed negat hanc causam *Illustris de HAEN* loc. cit.; recteque negat. Manifestum enim est, vt *Is* vrget, hanc plethorae ideam mox tolli consideratione necessitatis superflui sanguinis,

quo uterus, vt magnitudine, ita & crassitie crescat; eandem praeterea causam expungi contemplatione nonnullarum foeminarum, quae neque pubertatis, neque coniugii tempore, vniquam menstruantes iisdem nihilo minus incommodis, dum grauidae sint, quibus pleraeque aliae foeminae grauidae, subiaceant; demum complures foeminas pati eadem symptomata, quae plethorae adscribuntur, antequam prima vice mensibus destituantur. Adicere & id liceat: copia sanguinis, quam mensibus fluentibus perdere solent foeminae, non tanta est, quanta vulgo putatur, quod ipsemet *Illustris de HAEN* singulari artificio detexit, atque postea *Perillustr. van SWIETEN* repetiit. Nunc ab ea retenta in grauidis eo minus varia deducere licet phaenomena -. Neque opus est, vt hic ad pletheram aut aliquid ἀγρωσόν confugiamus, cum variae sint causae, quae praedictam diathesin grauidarum sanguini inducere possunt. Spectant huc I. *variae causae prementes*. Ipse foetus premit in vtero vasa. Sed premuntur etiam vasa abdominis ab vtero distento. In cadauere mulieris, sexto grauiditatis mense in aquam delapsae & suffocatae, inuentum fuit, fundum vteri ventriculum tangere: sed inter vteri tumentis partem anteriorem & peritoneum nihil de intestinis, ne de omento, inueniebatur; omnia enim haec viscera, ad latera vtriusque remota, conspiciebantur; vnde vteri superficies peritoneo antius erat contigua. In aliis grauidis inuentus fuit ventriculus vteri fundo in-

cumbe-

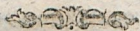
cumbere; omentum & pars magna intestinorum fursum ac retrorsum, versus diaphragma, haerebant compressa (*Perillustr. van SWIETEN Commentar. in Aphorism. BOERHAAVII Tom. IV. §. 1295. pag. 459.*). Validissimae istae vasorum sanguinisque, in iisdem contenti, compressiones, non possunt non diathesin inflammatoriam (§. VIII.) inducere.

2. *Spasmi.* In gravidis enim frequens est spasmodorum proventus, cum congestiones sanguinis, dolores, acres particulae, sanguini inhaerentes, non deficient, atque, quod fere praecipuum est, auctam pariter aeque ac alienatam sensibilitatem patiantur, quae maxime notabilis est spasmodorum causa. Eiusmodi autem spasmi praesentibus, sanguis, per vasa contracta vehendus, iterum premitur partesque eius adunantur, ut diathesis phlogistica hinc oriatur (§. VIII.).

3. *Congestiones sanguinis.* Ut plethora vniuersalis, ob copiam sanguinis, in toto corpore praesentem, modo dictam dispositionem sanguini infert, ita plethora particularis, seu congestio sanguinis eundem habebit effectum. In gravidis autem non deficient congestiones. Spasmi enim, dolores, pressiones insignium vasorum, ipsiusque aortae (*Perillustr. van SWIETEN loc. m. cit. pag. 461.*) eas inferre possunt.

4. *Acrimonia humorum.* Quem fugit enim, quanta nonnumquam acrimonia laborent grauidarum humores, quamque horrendi sint, qui hinc prouenire solent affectus? Ex antecedentibus autem patere potest, humorum

acrimoniam pus & crustam inferre posse. 15. *Vita sedentaria*, quam multae, nisi plurimae, grauidae exercent. Hinc enim fit, vt sanguinis particulae magis magisque sese attrahant, demum phlogisticam diathesin producentes (§. VIII.). Ex his forsitan causis & similibus is, quem proposuit *Illustris de HAEN*, casus, veritati conuenienter, explicari potest. Vel vnica harum causarum sufficit ad ingenerandam diathesin illam; quare nec opus est, vt omnes, quas adduxi, semper concurrant.

§. XV.

Effectus materiae purulentae sine praecua inflammatione natae.

Ad effectus iam transeo, qui materiae purulentae, sine inflammatione natae, natales suos debent. Patuit in superioribus, purulentam eiusmodi materiam *vel* in ipso sanguine nasci posse, *vel* in parte quadam corporis humani. Vtriusque effectus breuibus delineandi sunt. Quodsi ergo *primo* sanguini inhaerent: *vel* manet cum sanguine commixta, *vel* metastasi quadam loco cuidam externo internoue infertur. Si *prius*: continuato eius motu, attritu & calore fiet, vt acrior, maxime corrupta & ichorosa euadat, solida demum ipsa pernicie afficiens. Nonne vero, vt putrida, ita & acida volatilis acrimonia hinc nasci potest? Nonne hinc dein pur-

purpura eueniet? Nonne haec conditio efficit, vt purpura
 morbis inflammatorijs facillime accedat? Problemata haec
 fiunt, quorum solutio fit penes Lectores! Si *posterius*: ma-
 teria purulenta *vel* cito satis euacuari potest, *vel* diu in ea
 parte retinetur. Si *illud*: salus, ob citam illius euacuationem,
 sperari potest, nisi nimia copia sanguini insit, continuoque
 regeneretur, tunc enim febris lenta & hectica non poterit
 non oriri. Si *hoc*: mora temporis corrumpitur, ad sangui-
 nem corrupta redit, hunc dein cum solidis ipsis in tabidam
 resoluens constitutionem. Sed potest etiam eiusmodi mate-
 ria purulenta, si nimium quantum loco cuidam insit, ipsa
 sua quantitate vique, quam exserit, premente nociua eua-
 dere. Atque tunc pro locorum diuersitate varii exinde
 propullulabunt effectus. In cerebro: vertigines, epilepsiae,
 tetani, affectus soporosi, apoplexiae similiaque produci
 hinc possunt; in pectore vero, anxietates, palpitationes cor-
 dis, sensus pressiois in thorace, laesa respiratio, catarrhi
 suffocatiui insolentis & alia his similia incommoda. Quodsi
secundo materia purulenta in parte tantum corporis humani
 orta sit: affectus inde oriundi isti plane sunt, quos mo-
 do materiae purulentae, a sanguine ad locum quendam de-
 ductae, tribui; vt ergo non opus sit, pluribus de iisdem dis-
 ferere. Conferri de his affectibus prae primis meretur *Il-
 lustris de HAEN* loc. cit.

§. XVI.

Epilogus.

Atque nunc quidem methodum medendi purulentae materiae, sine inflammatione ortae, destinata[m] suppeditare me oporteret. Huius vero descriptione facile superfedere possum, cum non absimilis sit illi, quam in curanda materia purulenta, a praeuia inflammatione nata, solent Medici adhibere.

T A N T V M.

Ua 4235

ULB Halle

3

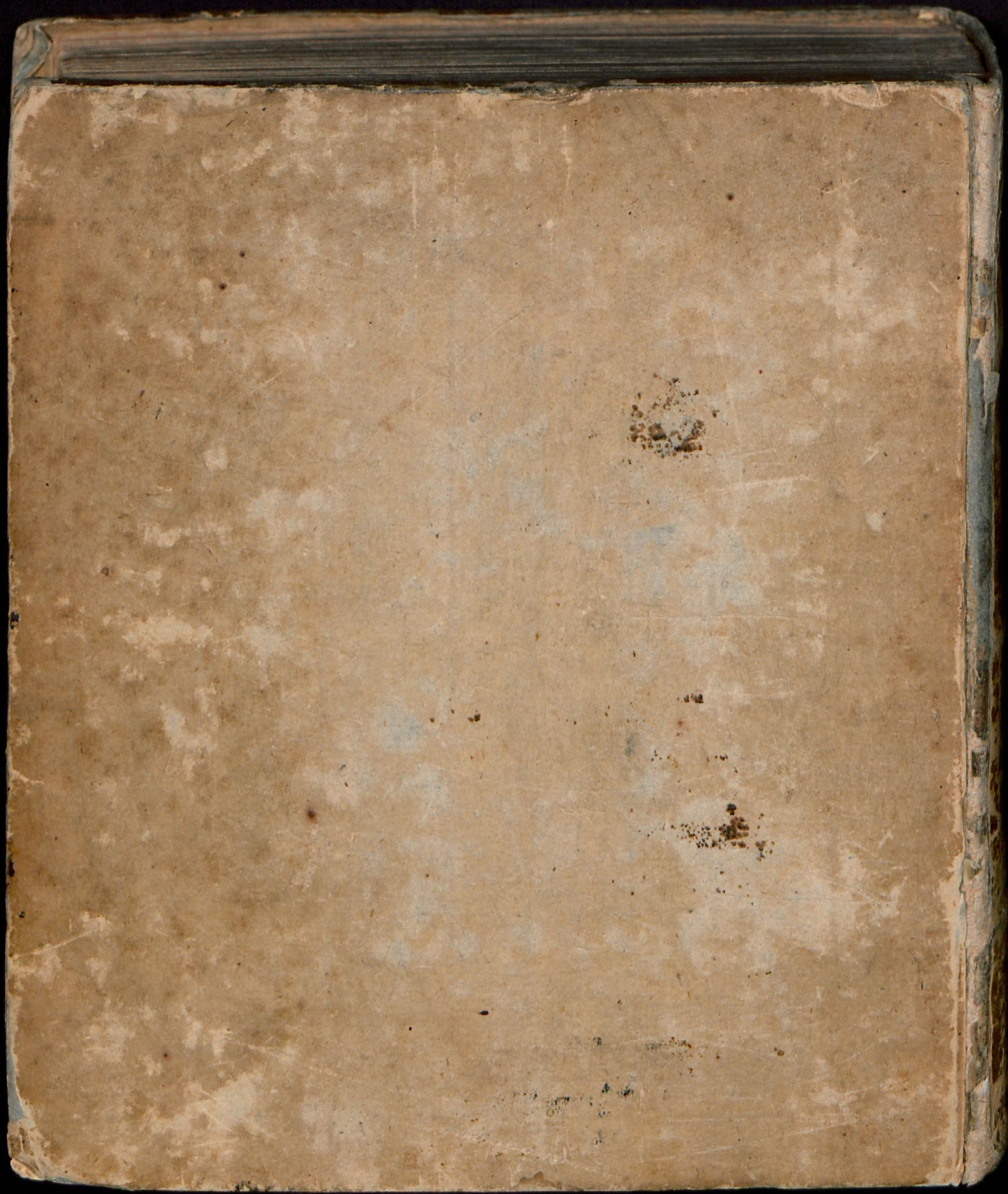
001 500 996

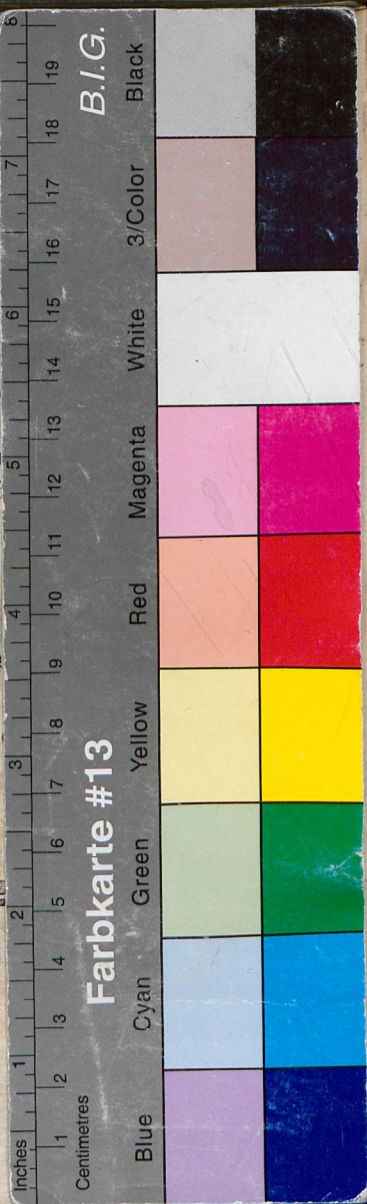
sb

DE
GENESI
MATERIAE PURVLENTAE
SINE PRAEVIA INFLAMMATIONE

CONSENSV
GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO,
DOMINO
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

MEDIC. ANATOM. ET CHIRVRG. P. P. ORDIN.
FACVLT. MEDICAE H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
ACADEM. CAESAR. NATVR. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON REG. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRG. SODALI

PRO GRADV DOCTORIS
SOLLEMNITER CONSEQVENDO

DIE X. OCTOBRIS clō MDCC LXVII.
H. L. Q. S.

PVBLICE DISPVTABIT

AVCTOR
IACOBVS GEORGIVS OTTO
ANCLAMO-POMERANVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.